

Stanovisko Evropského výboru regionů – Přezkum evropské politiky sousedství

(2017/C 088/13)

Zpravodajka: Anne Quart (DE/SES), státní tajemnice pro evropské záležitosti a ochranu spotřebitele, Ministerstvo pro spravedlnost, evropské záležitosti a ochranu spotřebitele spolkové země Braniborsko

Odkaz: JOIN(2015) 50 final

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ,

Obecné připomínky

1. je toho názoru, že podpora stability a prosperity v sousedství EU by měla být jednou z hlavních priorit zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Požaduje, aby byl při koncipování a provádění evropské vnější politiky zohledněn potenciál místních a regionálních orgánů. Domnívá se, že Výbor regionů by měl významným způsobem přispět k budování důvěry a k mezinárodní spolupráci na místní a regionální úrovni;
2. konstatuje, že politika sousedství (EPS) může být udržitelná jen tehdy, pokud bude mít pro občany členských států EU a zemí EPS přímý prospěch. Požaduje, aby tento aspekt dostal při provádění nové strategie prioritu;
3. konstatuje, že EPS je především projektem orgánů Evropské unie a vlád členských států a sousedních zemí. Zdůrazňuje, že úspěšné provádění programů a projektů má znatelné dopady na místní a regionální úroveň jak členských států EU, tak zapojených třetích zemí. Požaduje, aby byla v rámci EPS v první řadě posílena spolupráce na místní a regionální úrovni a vzájemné působení občanských společností a aby na to byly uvolněny odpovídající prostředky. Trvá na tom, aby byly místní a regionální orgány zapojeny do všech fází provádění EPS, od plánování po demokratickou kontrolu. Domnívá se, že by místní a regionální orgány a jejich svazy měly být zapojeny do činnosti výborů a rad přidružení a že by měly získat stálý statut pozorovatelů;
4. požaduje více konkrétních projektů v oblasti podpory mezilidských vztahů. Považuje za nezbytné vyčlenit více prostředků na přeshraniční spolupráci, na partnerství místních orgánů a na výměny v oblasti vědy, kultury a mládeže. Opakuje svoji výzvu k zapojení partnerů do programů Unie, např. do programu Erasmus. Vítá, že Komise přikládá velký význam otázce zjednodušení vízového režimu a že předložila konkrétní návrhy týkající se Ukrajiny a Gruzie. Stvrzuje svoji podporu spolupráci v otázkách víz a mobility s těmi zeměmi EPS, které ji chtějí, a to včetně uvolnění vízového režimu a usnadnění dialogů;
5. opakuje návrhy předložené ve svém stanovisku *Nová evropská politika sousedství* ze dne 9. července 2015. Vyzývá Evropskou komisi a ESVČ, aby toto stanovisko při provádění strategie důsledně zohledňovaly;
6. konstatuje, že ozbrojené konflikty, použití síly, porušování územní svrchovanosti, porušování lidských práv a zásady rovných práv národů, terorismus a závažná destabilizace v mnoha zemích a regionech v sousedství EU mají za následek vysoké ztráty na životech, zranění, vnitřně vysídlené osoby a nucenou migraci a brání rozvoji udržitelných partnerství. Zdůrazňuje, že je důležité upustit od geopolitických hledisek a idealistického myšlení, vytyčit si realistické cíle stanovené na základě realistického posouzení a organizovat spolupráci mezi těmi partnery, kteří mají skutečný zájem o spolupráci a jsou s to dosáhnout udržitelných výsledků. Trvá na tom, že je navzdory nezbytné diferenciaci třeba i nadále uchovávat rovnováhu mezi východním a jižním sousedstvím;

7. upozorňuje na to, že partnerství lze udržitelně utvářet pouze na základě rovnocenného vztahu a oboustranných výhod. Vítá, že Komise přiložila této otázce při přezkumu EPS mimořádný význam, a požaduje zavést koncepci stejné oboustranné odpovědnosti za partnerství v rámci EPS do praxe;

8. vyzdvihuje zejména skutečnost, že nesmí být zpochybňováno důsledné dodržování lidských práv a ustanovení mezinárodního humanitárního práva. V této souvislosti zdůrazňuje, že konflikty, které otřásají mnoha partnery EPS, vyvolávají nové problémy ohledně ochrany uprchlíků a dodržování mezinárodního humanitárního práva a že je třeba přijmout nové přístupy, aby se zaručilo začlenění nových a účinnějších nástrojů zaměřených na zajištění plného dodržování evropských a mezinárodních norem na ochranu uprchlíků. Zdůrazňuje dále, že nastávající jednání o globálních paktech týkajících se migrace s mnoha partnerskými zeměmi EPS by měla probíhat se zapojením místních orgánů a prostřednictvím širšího propojení migrační politiky a politiky sousedství, aby se předešlo rozporům a nesouladu;

Stabilita EU a zemí s ní sousedících

9. zdůrazňuje, že největším zdrojem evropského vlivu na stabilitu a prosperitu v sousedství Evropy je atraktivnost sociálně-ekonomického modelu EU, jednota členských států EU a jejich vzájemná solidarita, udržitelný rozvoj, demokracie a dodržování lidských práv a demokratických svobod. Upozorňuje na to, že nejvýznamnějším přínosem ke stabilizaci sousedství je stabilita EU a věrnost jejím hodnotám a zásadám;

10. požaduje prozkoumat bezpečnostní rizika v celé jejich složitosti a začít analýzou příčin nestability. Zdůrazňuje, že je zapotřebí se v první řadě zabývat sociálně-ekonomickými příčinami současných bezpečnostních a migračních výzev. Vítá závazek EU podílet se společně s partnery v rámci EPS na provádění cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje. Vyzývá k tomu, aby se věnovala zvláštní pozornost podpoře sociálních práv, neboť udržitelný hospodářský a sociální rozvoj je pro stabilní sousedství rozhodující. Zdůrazňuje, že pro budoucnost většiny zemí sousedství je rozhodující otázkou tvorba pracovních míst. Vítá záměr klást mimořádný důraz na boj proti nezaměstnanosti mladých lidí a na podporu malých a středních podniků. Zdůrazňuje, že k tomu je nezbytný víceúrovňový přístup zahrnující spolupráci na vnitrostátní, regionální a místní úrovni, stejně jako spolupráci na regionální a nižší než regionální úrovni a spolupráci přeshraniční. Požaduje, aby byly programy odvětvové spolupráce nastaveny tak, aby je místní a regionální orgány byly schopny provádět;

11. vítá, že Evropské komise vypracovala návrh na zřízení nového rámce pro partnerství se třetími zeměmi a nového evropského plánu vnějších investic, jež mají řešit prvotní příčiny migrace prostřednictvím mobilizace investic, navýšení technické pomoci a podpory hospodářských a strukturálních reforem za účelem zlepšení podnikatelského a širšího politického prostředí. Vyzývá místní a regionální orgány v Evropě, aby se do tohoto procesu zapojily;

12. očekává, že nové „migrační pakty“, které EU vyjednává s Jordánskem a Libanonem v rámci sdělení o zřízení nového rámce pro partnerství ze dne 7. června 2016, naleznou správnou rovnováhu mezi potřebami uprchlíků, potřebami a podmínkami v těchto zemích a očekáváním EU a jejich členských států při současném dodržování lidských práv a ustanovení mezinárodního humanitárního práva;

13. obnovuje svůj závazek vůči tuniskému lidu a vyzývá k uzavření skutečného úplného a prohloubeného partnerství mezi Evropskou unií a Tuniskem. Zdůrazňuje, že pokračování pokojného a demokratického vývoje směrem k hospodářské a bezpečnostní stabilitě by vyslalo do všech zemí EPS velmi pozitivní signál. Poukazuje na nutnost zásadního navýšení pomoci EU Tunisku za účelem podpory upevnění demokratické přeměny, investic a rozvoje ve všech oblastech hospodářství a společnosti, zejména tvorby pracovních míst a zachování kvalitních a pro všechny dostupných veřejných služeb. Bere na vědomí zahájení jednání o ambiciózní dohodě o volném obchodu (DCFTA) mezi EU a Tuniskem a vyzývá Komisi, aby zaujala ucelený přístup a zajistila, aby byla tato dohoda oboustranně výhodná a náležitě zohledňovala značné hospodářské rozdíly mezi oběma stranami;

14. požaduje, aby byly místní a regionální orgány v EU i v zemích EPS podporovány zejména v poskytování dostatečně kvalitních základních služeb uprchlíkům, místo aby byli uprchlíci posíláni do třetích zemí, a v budování takového sociálního a hospodářského rozvoje v místech a regionech původu uprchlíků, který bude udržitelný z dlouhodobějšího hlediska a do něž budou zapojeni lidé z předmětných oblastí. Poukazuje na to, že uprchlíci, kteří do Evropy přišli ze sousedních zemí, představují výhledově most mezi EU a jejími sousedními zeměmi;

15. vzhledem k náboženské radikalizaci, nacionalismu, extremismu a terorismu doporučuje, aby byly vypracovány strategie a poskytnuty odpovídající nástroje na podporu mezikulturního dialogu v rámci EU a se společnostmi v jejím sousedství, a zdůrazňuje odpovědnost a potenciál místních a regionálních orgánů v této oblasti. Tento dialog je zapotřebí mezi politiky a také mezi občanskou společností a zejména mezi občany;

16. upozorňuje na to, že pro stabilitu v Evropě jsou nutné dobré sousedské vztahy mezi zeměmi EPS a jejich sousedy. Připomíná, že mimořádný význam má hospodářská spolupráce a politický dialog mezi EU a Ruskou federací. Poukazuje na to, že normalizování hospodářských a politických vztahů s Ruskem je vázáno na úplné splnění minských dohod. Připomíná, že i nadále probíhá spolupráce a diskuse na nižší než vnitrostátní úrovni a mezi subjekty občanské společnosti i podnikatelské sféry a že by tento potenciál měl být lépe využit k překonávání rozdílů;

Diferenciace a spolupráce na regionální úrovni

17. zdůrazňuje, že spolupráce s EU by neměla vést k vzájemnému soutěžení zemí sousedství o co nejlepší vztahy s EU, nýbrž k regionální a územní spolupráci. Upozorňuje na nepostradatelnost mnohostranného rozměru EPS. Vyzdvihuje skutečnost, že komplexní problémy spojené se stabilizací sousedství bude možné zvládnout jen pod podmínkou systematické spolupráce všech partnerů v regionu. Konstatuje, že EU musí vynaložit větší úsilí o oživení mnohostranného přístupu EPS a musí se při tom zaměřit v první řadě na místní a regionální orgány;

18. poukazuje na angažovanost a potenciál Výboru regionů v oblasti regionální spolupráce, zejména na Evropsko-středomořské shromáždění zástupců regionů a měst (ARLEM), Konferenci regionálních a místních orgánů zemí Východního partnerství (CORLEAP) a Pracovní skupinu pro Ukrajinu. Vyzývá Komisi a delegace EU, aby odborné zkušenosti těchto tří subjektů lépe využívaly;

19. konstatuje, že Gruzie, Moldavsko a Ukrajina se v očekávání dlouhodobějšího přínosu pro demokratický a hospodářský rozvoj svých zemí rozhodly pro obzvlášť úzké vztahy s EU a podepsaly dohody o přidružení. Obává se, že sociální náklady reformních procesů by mohly mít negativní vliv na vnímání procesu sbližování ze strany veřejnosti, a vyzývá EU, aby s dotčenými zeměmi intenzivněji spolupracovala na nalezení způsobů, jak tuto výzvu zvládnout. Vyzdvihuje význam decentralizačních reforem v těchto zemích pro provádění dohody a požaduje, aby se místní a regionální úroveň přednostně zaměřila na učinění pokroku na cestě k demokratickému vývoji;

20. požaduje, aby byly vypracovány strategie, jak předcházet situacím, kdy si země musejí vybírat mezi užší spoluprací s EU, nebo s jinými partnery. Vítá skutečnost, že nová jednání otevřela prostor nové, užší spolupráci mezi EU a Arménií, aniž by byly ohroženy jiné mezinárodní závazky. Má za to, že by se tyto zkušenosti měly zúročit i při upevňování vztahů s Běloruskem a Ázerbájdžánem;

21. požaduje, aby byly vypracovány strategie na nižší než regionální úrovni, které by řešily velice různorodé výzvy a okolnosti v jižních zemích sousedství, a sice jadransko-jónská strategie, strategie pro západní Středomoří a strategie pro východní Středomoří;

22. vyzývá vysokou představitelku a Komisi k předložení konkrétní strategie pro začlenění sousedních zemí mezi země EPS, zejména Ruské federace, aby tento přístup získal konkrétní podobu;

23. upozorňuje na to, že partnerství začíná v příhraničních regionech, a proto vyzývá Komisi, aby uznala jeho úlohu a podpořila rodící se přeshraniční spolupráci mezi místními a regionálními orgány v zemích sousedství, a šla tak příkladem pro další země EPS. Požaduje vypracování dlouhodobější a rozsáhlé koncepce rozvoje všech příhraničních regionů EU se zeměmi EPS nad rámec stávajícího finančního rámce. V tomto ohledu vyzývá k využívání ESÚS mezi EU a sousedícími regiony a k urychlenému dosažení dohody ohledně harmonizovaného využívání prostředků EU z programu Interreg Europe a z evropského nástroje sousedství, která je nutná pro rozvoj všech regionů EU sousedících se zeměmi EPS;

Odpovědnost a zaměření na občany

24. zdůrazňuje, že pro úspěch EPS je nezbytná odpovědnost na místní a regionální úrovni a že politiky, aktivity a financování EU by se měly řídit regionálními potřebami. Za tímto účelem by se měl zvolit komplexní přístup přínosný pro všechny složky společnosti a podporující regionální rozvoj. Poukazuje na to, že je třeba posílit úlohu místních a regionálních orgánů – zejména orgánů v příhraničních regionech – v dvoustranných akčních plánech, což vyžaduje posílení práv a pravomocí místních a regionálních orgánů a vyčlenění dostatečných finančních prostředků, k nimž by místní a regionální orgány měly přístup;

25. konstatuje, že nižší než celostátní úroveň a občanská společnost nemají dostatečnou znalost EU a dohod se zeměmi EPS. Vyzývá Komisi, aby ve spolupráci s delegacemi EU podstatně zvýšila viditelnost programů spolupráce na místní a regionální úrovni, zajistila lepší informování a školení místních a regionálních subjektů, zejména prostřednictvím odborné přípravy učitelů a výměny didaktických materiálů, a podpořila budování kapacit na nižší než celostátní úrovni k využívání programů EPS;

26. považuje za velmi důležité zvýšit zapojení mladých lidí a žen, neboť je klíčovým faktorem rozvoje v zemích sousedství;

27. požaduje více konkrétních místních projektů, které přinesou hmatatelné výsledky a budou mít pozitivní dopad na každodenní život občanů;

Řádná správa, právní stát a dodržování lidských práv a občanských svobod

28. zdůrazňuje, že řádná správa, právní stát, demokracie a dodržování lidských práv a demokratických svobod jsou pro stabilitu zásadní. Poukazuje na to, že společnosti v sousedství EU mají odlišné historické zkušenosti a podmínky a že standardy v oblasti demokracie a lidských práv nelze vnucovat zvenčí ani seshora, nýbrž se musejí vyvíjet od nejnižší úrovně směrem vzhůru. Vyzdvihuje úlohu místních a regionálních orgánů při upevňování demokracie a právního státu ve společnosti. Zdůrazňuje, že tyto klíčové hodnoty jsou základem EPS a nelze z nich slevit. Vyzdvihuje, že je nezbytné zahrnout do dohod o partnerství účinnější institucionální mechanismy, které by dokázaly monitorovat jejich dodržování ze strany partnerů;

29. poukazuje na to, že většina zemí sousedství musí zvýšit své správní kapacity na nižší než celostátní úrovni. Potvrzuje vůli VR a jeho členů i zúčastněných místních a regionálních orgánů a jejich celostátních svazů spolupracovat na programech budování správních kapacit v zemích sousedství. Vyzývá Komisi, aby pro to vytvořila nezbytné administrativní a finanční podmínky. Požaduje, aby byly více podporovány decentralizační reformy v zemích sousedství. Navrhuje provést spolu se zeměmi sousedství odvětvové pilotní projekty, za něž ponesou odpovědnost místní a regionální orgány, aby získaly zkušenosti s procesem decentralizace;

30. vyzývá Komisi k vypracování projektů pro místní a regionální poslance a místní správy, v jejichž rámci bude možná výměna zkušeností s místními a regionálními orgány z EU. Požaduje, aby byly více podporovány celostátní svazy místních a regionálních orgánů, což umožní výměnu zkušeností mezi místními a regionálními orgány v rámci jednotlivých zemí. Zasaduje se o podstatné rozšíření programů partnerství mezi městy, programu pro výměnu informací a technickou podporu (TALEX) a programu partnerské spolupráce. Vyzývá Komisi, aby dostatečně podpořila aktivity organizované VR a vypracované v rámci ARLEM, CORLEAP a Pracovní skupiny pro Ukrajinu, a to nejen politicky, ale i finančně;

31. opakuje svoji výzvu adresovanou Evropské službě pro vnější činnost, aby jakožto praktické opatření jmenovala ve všech 16 delegacích EU v zemích EPS „kontaktní osoby“ pro místní a regionální orgány;

Spolupráce v oblasti energetiky

32. konstatuje, že úzká spolupráce v oblasti energetiky je podstatnou součástí vztahů EU s jejími sousedy, z nichž mnozí jsou významnými dodavateli zdrojů energie do členských států EU. Je přesvědčen, že EU by mohla snížit svou závislost na vnějších dodavatelích a zdrojích energie, kdyby zvýšila energetickou účinnost ve všech fázích energetického řetězce, maximalizovala své využívání obnovitelných a dalších domácích zdrojů energie a upřednostňovala paliva či technologie, které jsou environmentálně udržitelné. Přispěla by tak rovněž k dosažení cílů COP 21 sjednaných v Paříži. Výbor zdůrazňuje, že spolupráce v oblasti energetiky mezi EU a jejími sousedy by měla zahrnovat zejména projekty rozvoje energie z obnovitelných zdrojů a projekty energetické účinnosti;

33. poukazuje na to, že Pakt starostů a primátorů v oblasti klimatu a energetiky může být jednou z platforem pro spolupráci v této oblasti, a nabízí v této souvislosti s ohledem na plnění cílů v oblasti klimatu a energetiky v zemích EPS odborné znalosti a know-how velvyslanců Paktu starostů a primátorů z řad členů VR;
34. uznává, že státy mají právo samy rozhodovat o svém zásobování energií. Požaduje, aby při tom byly důsledně zohledňovány potřeby místních a regionálních orgánů a občanů, a upozorňuje na značný odpor řady obcí v EU vůči těžbě zemního plynu a ropy metodou hydraulického štěpení a požaduje, aby dodržování velmi přísných environmentálních norem EU při těžbě a zpracování zemního plynu a ropy bylo předmětem spolupráce se zeměmi EPS v oblasti energetiky;
35. vyzývá ke zlepšení vzájemné konektivity energetických sítí nejen v rámci EU, ale také mezi EU a jejími sousedy a mezi sousedy těchto sousedů;
36. je znepokojen tím, že se v některých zemích EPS podstatným způsobem zvýšily ceny energie. Požaduje, aby závazek Komise k podporování cenově dostupné energie vyústil v konkrétní projekty podporování občanů zemí EPS zasažených energetickou chudobou;
37. je pevně přesvědčen, že by se nové projekty v oblasti energetiky měly zaměřovat na diverzifikaci dodávek energie a neměly by ohrožovat status zemí EPS jako tranzitních zemí;

Budování synergií

38. doporučuje lepší výměnu zkušeností získaných při spolupráci se zeměmi sousedícími s EU na východě a na jihu a vítá příslušné snahy členů ARLEM, CORLEAP a Pracovní skupiny pro Ukrajinu;
39. požaduje užší koordinaci EPS s programy EU v zájmu usnadnění situace uprchlíků v zemích sousedství;
40. vítá, že globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie uznává úlohu regionů jakožto „prostorů rozhodujícího významu pro správu v decentralizovaném světě“ a slibuje, že bude „prosazovat a podporovat kooperativní regionální uspořádání v celém světě“. Vyzývá vysokou představitelku a ESVČ, aby zvážily zkušenosti místních a regionálních orgánů a využily je;

Finanční prostředky

41. zdůrazňuje, že financování poskytované prostřednictvím evropského nástroje sousedství neodpovídá politickým ambicím a vyzývá v sousedství EU, a vyjadřuje politování nad tím, že přezkum EPS nevedl k doporučení navýšit finanční prostředky;
42. konstatuje, že EU čelí v současné době více krizím než kdy předtím, zejména uprchlické krizi, přírodním katastrofám a ozbrojeným konfliktům, které ohrožují hodnoty západní civilizace. Zdůrazňuje, že tyto krize nebylo možné v okamžiku přijetí víceletého finančního rámce na období 2014–2020 předvídat. Vyzývá Komisi, aby vzhledem k navýšení stropů v této kapitole 4 i v kapitole 3 předložila návrh přezkumu VFR, který povede i k zásadnímu navýšení prostředků na EPS, aby bylo mj. možné řešit migrační a uprchlickou krizi a zajistit přijímání a začleňování uprchlíků, za něž nesou odpovědnost především místní a regionální orgány. Nový VFR nabízí možnost navýšit zdroje určené k provádění priorit Evropského programu pro migraci i v jeho vnějším rozměru;
43. požaduje postupně omezovat praxi prioritního soustředění finančních prostředků EPS na spolupráci s vnitrostátní úrovní. Požaduje, aby příslušné procentní sazby pro financování projektů, jejichž výše bude pokud možno přiměřená podmínkám v jednotlivých zemích, byly stanoveny na nižší než celostátní úrovni. Zdůrazňuje, že finanční prostředky EU musí být cíleně uzpůsobeny potřebám místních a regionálních subjektů, mj. podporováním malých projektů a flexibilním nastavením míry spolufinancování. Navrhuje, aby Komise zvážila možnost opětovného zavedení dřívějšího nástroje pro místní správu (LAF) používaného přístupujícími zeměmi a rozšíření oblasti jeho použití i na země EPS s přísnými pravidly proplácení, která budou podmínkou pro provádění konkrétních a udržitelných projektů. Požaduje pečlivou kontrolu využívání finančních prostředků, mj. ze strany občanské společnosti.

V Bruselu dne 11. října 2016.

předseda
Evropského výboru regionů
Markku MARKKULA